

KRÁMEK
S KOUZLY

JAMES R. DOTY, MD

KRÁMEK S KOUZLY

KRÁMEK S KOUZLY

JAMES R. DOTY, MD

Original title: James R. Doty, MD: *Into the magic shop*

Copyright © 2016 by James R. Doty

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
This edition published by arrangement with Hudson Street Press, a member of Penguin Group (USA) LLC, a Penguin Random House Company.

Cover design: Andrea Ho

Cover image: CLIPAREA | Custom media/Shutterstock

Czech edition © Fortuna Libri, 2016

Translation © Kateřina Sigmundová, 2016

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri.

www.fortunalibri.cz

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, ukládána
do informačních systémů nebo rozšiřována jakýmkoli způsobem,
ať už elektronicky, mechanicky, fotografickou cestou,
nebo jinými prostředky bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7546-040-0

*Ruth a všem,
kteří sdílí své poznatky a moudrost svobodně.*

*Jeho Svátosti Dalajlámovi,
který mě nepřestává učit umění soucitu.*

*Mé ženě Mashe a dětem
Jennifer, Sebastianovi a Alexanderovi,
kteří jsou mi každý den inspirací.*

Obsah

ÚVOD: Překrásné věci	11
----------------------	----

ČÁST PRVNÍ

Cesta do krámků s kouzly

1. Skutečné kouzlo	21
2. Tělo na odpočinku	31
3. Premýšlení o premýšlení	56
4. Sílicí bolest	75
5. Tři přání	96

ČÁST DRUHÁ

Tajemství mozku

6. Přihlas se	119
7. Nepřijatelné	135
8. To není operace mozku	155
9. Sultán ničeho	178

ČÁST TŘETÍ

Tajemství srdce

10. Vzdání se	193
11. Abeceda srdce	203
12. Projev soucítění	216
13. Tvář boha	229
PODĚKOVÁNÍ	236

ÚVOD

Překrásné věci

Když se kůže odlepí od lebky, vydá nezaměnitelný zvuk, jako když odtrhnete suchý zip. Zvuk je to hlasitý a ošklivý a také trochu smutný. Na medicíně vás neučí různé zvuky a pachy, se kterými se setkáte při operaci mozku. Měli by. Hukot masivního vrtáku, když se provrtává lebkou. Pilka, která vyplní operační sál oděrem letních pilin, když se zařezává do lebeční kosti a spojuje jednotlivé vyvrtané body. Neochotné lupnutí, jak se lebka oddělí od tvrdé pleny chránící mozek jako poslední linie obrany před vnějším světem. Nůžky, které pomalu stříhají plenu. Když je mozek odhalený, lze pozorovat, jak se hýbe v srdečním rytmu a někdy jako kdyby zasténal na protest vůči vlastní nahotě a zranitelnosti – vůči odhalení jeho tajemství, které všichni vidí v ostrém světle operačního sálu.

Chlapec se v nemocničních šatech úplně ztrácí a postel jako by ho skoro celého pozřela. Čeká na zahájení operace.

„Babička se za mě modlí. A za vás také.“

Slyším, jak se chlapcova matka hlasitě nadechne a vydechne. Ví, že se snaží být statečná. Kvůli synovi. Kvůli sobě. A možná i kvůli mně. Pročisnu chlapci vlasy. Má je hnědé, dlouhé a jemné – pořád je to ještě dítě. Říká mi, že měl zrovna narozeniny.

„Chceš, abych ti ještě jednou vysvětlil, co se bude dneska dít, šampióně, nebo jsi OK?“ Má rád, když mu říkám šampióně nebo kámo.

„Usnu a vy mi z hlavy vyndáte tu ošklivou věc, takže už mě nebude bolet. Pak se uvidím s mamkou a babičkou.“

„Ta ošklivá věc“ je meduloblastom, nejčastější zhoubný nádor mozku u dětí vyskytující se v posterior fossa (spodině lebeční). *Meduloblastom* se nevyslovuje snadno, už vůbec ne pro čtyřleté dítě, a je jedno, zda je předčasně vyspělé. Mozkové nádory u dětí jsou opravdu ošklivá věc, takže nemám nic proti tomu pojmenování. Meduloblastom je pokroucený a často groteskní vetřelec v mimořádné symetrii mozku. Začíná mezi dvěma laloky cerebella a roste, až postupně neutlačuje pouze cerebellum, ale i mozkový kmen, dokud nezablokuje cesty, kterými proudí a obíhá tekutina v mozku. Mozek je jedna z nejkrásnějších věcí, které jsem kdy viděl. Zkoumat jeho tajemství a hledat způsoby, jak ho léčit, je privilegium, kterého si odjakživa nesmírně vážím.

„Myslím, že jsi OK. Nasadím si teď masku superhrdiny a setkáme se v té zářivé místnosti.“

Usměje se na mě. Chirurgická rouška a operační sál mohou člověka pěkně vyděsit. Proto říkám maska superhrdiny

a zářivá místnost, aby se pacient nebál. Mysl je zvláštní záležitost, ale nechystám se čtyřletému klukovi vysvětlovat sémantiku. Děti jsou jedni z nejmoudřejších pacientů a lidí, se kterými jsem se setkal. Srdce dítěte je doširoka rozevřené. Dítě vám poví, co ho děsí, že je šťastné a co se mu na vás líbí nebo nelíbí. Dělá tak bez postranních úmyslů a vy nikdy nemusíte hádat, jak se *skutečně* cítí.

Otočím se k chlapcově matce a babičce. „Člen týmu vás bude informovat o průběhu operace. Máme v úmyslu vyjmout celou tkáň, neočekávám komplikace.“ Neříkám jim to pouze proto, že vím, že to chtějí slyšet – mám skutečně v plánu čistou a efektivní operaci, během které odstraním celý nádor a kousek zašlu do laboratoře, aby se vidělo, jak moc je ta ošklivá věc ošklivá.

Vím, že máma i babička jsou vyděšené. Uchopím je za ruku, snažím se je tím povzbudit a uklidnit. Nikdy to není snadné. Chlapcovy ranní bolesti hlavy jsou noční můrou pro každého rodiče. Máma mi věří. Babička věří Bohu. Já věřím svému týmu.

Všichni společně se pokusíme zachránit chlapečkovi život.

PO ODPOČÍTÁVÁNÍ anesteziologa umístím chlapcovu hlavu do konstrukce a položím ho na břicho. Sundám sponky do vlasů. Obvykle to dělá sestra, ale já preferuji holit hlavu sám. Je to pro mě rituál. Pomalu holím hlavu, myslím na toho drahého chlapečka a v duchu procházím každíčký detail operace. Odstraním poslední vlasy a dám je do cirkulátoru, který je umístí do malého pytlíčku určeného pro matku. Právě jsem chlapci vůbec poprvé v jeho životě ostříhal vlasy. Jeho matku to v té-

hle chvíli vůbec nezajímá, ale vím, že později to bude důležité. Je to milník, který si chcete zapamatovat. První stříhání vlasů. První vypadlý zub. První den ve škole. První den na kole. První mozková operace na tomhle seznamu nikdy není.

Opatrně odstřihávám jemné hnědé prameny vlasů a doufám, že můj pacient bude mít možnost zažít všechna svá další poprvé. V duchu ho vidím, jak se směje a místo předních zubů má díru. Vidím ho, jak jde do školy, na zádech má brašnu, která je velká téměř jako on, má ji přes jedno rameno. Vidím ho, jak poprvé jede na kole – zažívá první záchvěv svobody, horečně šlape do pedálů a má vítr ve vlasech. Myslím na své vlastní děti. Na ta jejich poprvé si vzpomínám s takovou přesností, že jiná varianta prostě nepřichází v úvahu. Nechci vidět budoucnost sestávající z návštěv nemocnice, léčby rakoviny a dalších operací. Celý život bude monitorován, přeci jen úspěšně přežije dětský nádor, ale odmítám počítat s budoucností, která by měla být stejná jako minulost. Nevolnost, zvracení, pády. Probouzení se brzy ráno a volání matky, protože ta ošklivá věc mu tlačí na mozek a bolí. I bez toho je v životě dost smutku. Jemně spínám vlasy a dělám si prostor pro práci. Ve spodní části lebky udělám dva body. Tudy vnikneme. Nakreslím rovnou čáru.

Operace mozku je náročná, operace v posterior fossa ještě náročnější a u malého dítěte nehorázně těžká. Tento nádor je velký, práce velmi pomalá a precizní. Celé hodiny dívání skrz mikroskop, koncentrace na jednu věc. Chirurg je vyvíčený, aby při operaci vypnul vlastní tělesné projevy. Nechodí na záchod, nejí. Byli jsme vytrénováni nevnímat si bolesti v zádech, křečí ve svaích. Vzpomínám si na svůj první

zážitek na operačním sále. Asistoval jsem známému chirurgovi, který proslul nejen genialitou, ale i tím, že se při operacích choval velmi nepřátelsky a arogantně. Já byl vystrašený a nervózní. Stál jsem vedle něj a po tvářích mi stékal pot. Ztěžka jsem dýchal do roušky a začaly se mi zamlžovat brýle. Neviděl jsem nástroje ani operační prostor. Dřel jsem, přestál jsem spoustu těžkostí a nyní jsem byl tady, na operaci, po které jsem odjakživa toužil, a neviděl jsem ani ň. A pak se stalo něco nemyslitelného. Z obličje mi skápla velká kapka potu a skončila ve sterilním prostoru. Začal vyvádět. Měl to být zlatý hřeb mého života, poprvé na operaci, ale místo toho jsem kontaminoval operační prostor a byl jsem okamžitě vykopnut z operačního sálu. Nikdy na ten zážitek nezapomenu.

Dnes mám čelo suché a pohled ničím nezastřený. Srdce mi bije pomalu a klidně. Zážitky hrají velkou roli. Na operačním sále nejsem diktátor. Ani agresivní primadona. Každý člen týmu je cenný a nepostradatelný. Každý se soustředí na svou část. Anesteziolog sleduje chlapcův krevní tlak a kyslík, úroveň narkózy a rytmus srdce. Instrumentářka neustále sleduje nástroje a zásoby a zaručuje, že mám v dosahu vždy vše, co potřebuji. Za hlavou pacienta visí velký pytel, do kterého se shromažďuje krev a výrony kapalin. Na něj je napojena hadice, na jejímž druhém konci je velká odsávačka, která neustále měří hladinu kapalin, takže v každém okamžiku víme, kolik jsme ztratili krve.

Chirurg, který mi asistuje, je v posledním ročníku praxe a v týmu nový. Na cévy, mozkovou tkáň a jednotlivosti odstranění nádoru se však koncentruje stejně jako já. Nemůžeme přemýšlet o plánech na další den, ani o tom, jak to v nemocnici chodí, ani o dětech, ani o problémech v manžel-

ství. Prožíváme formu maximální bdělosti, téměř něco jako meditaci. Trénujeme mysl a mysl trénuje tělo. Když pracujete s dobrým týmem, sjednotí se váš rytmus i energie – všichni jsou v harmonii. Mysl a tělo spolupracují jako jedna sladěná inteligence.

Odstraňuji poslední kousek nádoru, který byl napojený na jednu z hlavních žil hluboko v mozku. Venózní systém posterior fossa je neskutečně komplexní. Opatrně provádím resekci posledních zbytků nádoru a asistent odsává tekutiny. Na chvilku se přestane soustředit a v ten moment protrhne žílu. Na kratičký okamžik se zastaví svět.

A pak vypukne peklo.

Vyoperovanou dutinu zaplaví krev z protržené žíly a začne prýštit krásnému chlapečkovi z hlavy. Anesteziolog se rozeřve, že chlapci rapidně klesá tlak a ztráta krve je příliš velká. Potřebuji sesvorkovat žílu a zabránit krvácení, ale přes krev nic nevidím. Sám veškerou krev neodsají a asistentovi se příliš třese ruka, než aby mi mohl být jakkoliv k užítku.

„Zástava!“ křičí anesteziolog. Musí vlézt pod stůl, jelikož chlapec má hlavu upevněnou v konstrukci a leží na břiše s otevřeným zátylkem. Začne chlapci pumpovat hrud', druhou ruku mu drží na zádech a zoufale se pokouší zprovoznit srdce. Tekutiny pulzují intravenózně. Nejdůležitější funkcí srdce je pumpovat krev. Kouzelná pumpa, která umožňuje veškeré funkce v těle, se zastavila. Tenhle čtyřletý chlapec mi vykrvácí přímo před očima. Anesteziolog mu masíruje hrud' a rána se nepřestává zaplavovat krví. Musíme zastavit krvácení, nebo zemře. Patnáct procent jde ze srdce do mozku. Když srdce přestane bít, přežívá mozek jen pouhých několik minut. Potřebuje krev, potažmo kyslík, který

v krvi je. Dochází nám čas – potřebují se navzájem – mozek a srdce.

Freneticky se pokouším zasvorkovat žílu, ale za živého boha ji ve vší té krvi nevidím. Hlava chlapce je sice zafixovaná, ale masáž hrudníku způsobuje, že se trochu hýbe. Tým ví, že já vím, že nám dochází čas. Anesteziolog se na mne podívá a v očích se mu zračí hrůza – můžeme o chlapce přijít. Kardiopulmonální resuscitace (KPR) je něco, jako když se snažíte rozjet na dvojku – nelze se na ni příliš spoléhat, nota bene když neustále ztrácíme krev. Pracuji naslepo, a proto své vlastní srdce otevřu iracionální možnosti, která sahá za hranice dovedností, a začnu s tím, co jsem se učil před několika desetiletími. Ne na stáži, ani na medicíně, ale v zadní místnosti malého kouzelnického obchodu v kalifornské poušti.

Zklidním mysl.

Uvolním tělo.

A vizualizuji si přetrženou žílu. V duchu ji vidím stočenou v chlapcově neurovaskulárním systému. Poslepu do toho místa sáhnu s vědomím, že v životě toho existuje víc, než co vidíme pouhým okem, a každý z nás je schopen dělat úžasné věci nad rámec toho, co si myslíme, že je možné. Kontrolujeme vlastní osudy a já nebudu akceptovat, že by měl tento čtyřletý chlapec dnes na operačním stole zemřít.

Připravenou svorku vnořím do kaluže krve, stisknu a pomalu vytáhnu.

Krvácení přestane a poté, jakoby z velké dálky zaslechnu pípání monitoru. Nejprve slabé a nepravidelné, brzy však zesílí a ustálí se. Tak je to s každým srdcem, které se probouzí k životu.

Cítím, jak se můj vlastní tep sladil s rytmem na monitoru.

Později, po operaci, dám jeho matce vlasy z prvního ostříhání a můj malý kamarád se z anestezie probudí jako ten, kdo přežil. Bude úplně normální. Za čtyřicet osm hodin bude mluvit, a dokonce se bude smát a já mu budu moct říct, že ta ošklivá věc je pryč.